

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 5681/2025
18.06.2025. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Мирјане Андријашевић, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у правној ствари тужилаца АА из ... и ББ из ..., чији је заједнички пуномоћник Александар Савић, адвокат из ..., против тужене ВВ из ..., чији је пуномоћник Марко Радивојевић, адвокат из ..., ради одржавања личних односа, одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж2 598/24 од 18.12.2024. године, у седници одржаној 18.06.2025. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2 598/24 од 18.12.2024. године и пресуда Основног суда у Параћину П2 251/24 од 12.09.2024. године и предмет враћа Основном суду у Параћину на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Основног суда у Параћину П2 251/24 од 12.09.2024. године, ставом првим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев којим је тражено да се уреди начин одржавања контакта тужилаца АА и ББ, обоје из ..., са унуком малолетном ГГ из ..., чији је законски заступник мајка ВВ из ..., тако што би се контакти одвијали једанпут месечно у просторијама Центра за социјални рад „Параћин“ у Параћину, у присуству мајке, у трајању од једног сата сваког првог четвртка у месецу од 13 до 14 часова, уз обавезу мајке да приреди малолетно дете за контакте са бабом и дедом по оцу као сродницима и доведе дете у наведено време у просторије Центра за социјални рад „Параћин“ у Параћину. Ставом другим изреке, обавезани су тужиоци да туженој накнаде трошкове парничног поступка у износу од 643.966,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж2 598/24 од 18.12.2024. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужилаца и потврђена првостепена пресуда у ставу првом изреке. Ставом другим изреке, преиначено је решење о трошковима парничног поступка садржано у ставу другом изреке првостепене пресуде тако што су обавезани тужиоци да туженој накнаде трошкове парничног поступка у износу од 321.983,00 динара.

Против правноснажне другостепене пресуде тужиоци су изјавили ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 408. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, број 72/11 ... 10/23) и утврдио да је ревизија основана због погрешно примењеног материјалног права услед чега је чињенично стање остало непотпуно утврђено.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, мал. ГГ рођена је ...2014. године током трајања ванбрачне заједнице својх родитеља - тужене ВВ и сада покојног ДД. Тужиоци су њени баба и деда по оцу. Заједница живота њених родитеља прекинута је 2015. године, када је њен отац отишао у Америку. Од тада, мал. ГГ живи са мајком. Док су родитељи мал. ГГ живели у заједници, у изнајмљеном стану, док је она била у узрасту бебе тужиоци су долазили пар пута у посету. Након прекида заједнице живота родитеља, мал. ГГ у периоду од јануара 2017. године (од када мал. ГГ живи са мајком у домаћинству деде и бабе по мајци) до јануара 2020. године није имала никакве контакте са оцем, а ни са дедом и бабом по оцу. У том периоду, деда и баба по оцу – овде тужиоци нису тражили да виде дете, нити је тужена као мајка детета иницирала виђање детета са њима. Контакт је успостављен тек у предшколском узрасту детета (једном приликом) и то са тужиљом ББ (бабом по оцу) када је дошло до инцидента.

По повратку из Америке 2020. године, отац мал. ГГ живео је код својих родитеља – овде тужилаца и редовно одржавао контакте са дететом све до своје смрти. У време када је мал. ГГ имала навршених 8 година живота, њен отац је извршио суицид (...2022.године). Решењем првостепеног суда П2 76/22 од 13.05.2022. године, одбијен је предлог тужилаца за одређивање привремене мере којом би се привремено уредио начин одржавања контакта између њих као деде и бабе (по оцу) са мал. ГГ као њиховом унуком. Тужена се противи да мал. ГГ одлази код тужилаца јер им замера на негативном односу према њој као мајци детета. Негира да је мал. ГГ негативно инструисала да буде против деде и бабе по оцу. Међутим, мал. ГГ се негативно изјашњава у погледу виђања са дедом и бабом по оцу. Код тужилаца преовлађују негативни ставови према мајци унукe – туженој, који не доприносе смиривању узајамних тензија.

Према мишљењу психолога Горана Ристића из Дома здравља Параћин - здравствена заштита школске деце од 01.02.2022. године, мал. ГГ се, у присуству мајке, више пута јавила по упуту изабраног лекара због проблема са страховима, узнемиреностју, осетљивошћу и замуцкивањем. Први озбиљни проблеми у функционсању настали су у новембру 2019. године када је имала узнемирујуће сцене у предшколском, након чега је почела да замуцкује, осећа се небезбедно, била је уплашена и више се везивала за мајку плашећи се одвајања од ње. По препоруци је упућена код логопеда на третман који траје и даље. Последње јављање везано је за сазнање да ће се можда одвојити од мајке. На овакво психолошко и емотивно стање мал. ГГ указује и извештај Агенције за едукацију „Моћ говора“ Слађане Јовановић из Параћина од 01.02.2022. године, уз указивање да је потребно посебно водити рачуна о свим емотивним ситуацијама које изазивају стрес код детета и примењивати адекватно понашање према детету у свим за њу осетљивим ситуацијама. Према извештају Специјалистичке ординације за дечију психијатрију „Панацеа плус“ из Јагодине, мал. ГГ на питање о баби по оцу постаје узнемирена, одсечно одговара „нећу да је видим, не

волим је, она је насилна и убила ми је оца, мрзим је ... не бих се никад видела са њом ни са дедом“. Тегобе настале због губитка оца и стресних ситуација у виду страхова, нерасположења, узнемирености и анксиозности, појачавају се предлозима да се девојчица виђа са дедом и бабом по оцу и предложен је наставак психотерапије.

Из налаза и мишљења комисије вештака Института за ментално здравље у Београду од 10.08.2023. године, утврђено је да је ГГ девојчица која испољава знаке психијатријске психопатије, неуролошког спектра (конверзивно реаговање, секундарна енеуреза, муцање), потребно је праћење од стране дечијег психијатра у месту становања. Не исказује мотивацију за остваривање контаката са дедом и бабом по оцу, испољава приврженост према мајци, а одбојност према породици порекла оца. Комисија вештака је закључила да је остваривање контаката са сродницима по оцу у интересу малолетног детета, па је предложено виђање у контролисаним условима надлежног Центра за социјални рад, у присуству мајке, уз временско ограничење на један сат месечно, а након тога према процени стручњака модел би требало проширити.

Према новом налазу и мишљењу Центра за социјални рад Параћин од 10.11.2023. године (прибављеном након обављеног вештачења од стране Института за ментално здравље у Београду), сагласан је са налазом психијатријско-психолошког вештачења сродника по оцу деде АА бабе ББ – овде тужилаца, родитељских способности мајке ВВ – овде тужене и мал. ГГ који је дат од стране Института за ментално здравље и предлогом да се контакти мал. ГГ са дедом и бабом по оцу одвијају једном месечно у просторијама овог Центра, у присуству мајке, сваког првог четвртка у месецу у периоду од 13 до 14 часова, уз обавезу мајке да припреми мал. ГГ на контакт са бабом и дедом и уз обавезу деде и бабе по оцу да на примерен начин поштују календарски узраст и актуелне развојне карактеристике детета комуницирајући са њом у току контаката, јер је интерес детета да се поново успостави емоционални однос између деде и бабе по оцу и ње као њихове унуке. У исказу датом пред првостепеним судом, у присуству представника Центра за социјални рад, мал. ГГ (актуелно узраста десет година) није исказала жељу да има било какве контакте са дедом и бабом по оцу, наводећи да јој је отац причао да је његова мајка ББ много зла, па не жели да иде код њих, као и да је баба ББ напала када је била у вртићу, да је тада пала и да је од тада почела да муца и да иде код логопеда.

Код овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су одбили захтев тужилаца за одржавање личних контаката између тужилаца и њихове мал. унуке (по покојном сину), закључујући да се за сада нису стекли неопходни услови, да ове контакте тренутно не треба наметати, јер то није у најбољем интересу детета с обзиром на то да је дете осетљиво и изричито у томе да не жели да одржава контакте са дедом и бабом по оцу.

Основано се у ревизији указује да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено.

По члану 7. Повеље о основним правима ЕУ свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота.

Према члану 3. став 1. Конвенције о правима детета (Закон о ратификацији конвенције Уједињених нација о правима детета „Службени лист СФРЈ“ -

Међународни уговори број 15/90 и „Службени лист СРЈ“ – Међународни уговори број 4/96 и 2/97), у свим активностима које се тичу деце од примарног значаја су интереси детета без обзира на то да ли га спроводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавна тела. Државе чланице се обавезују да детету обезбеде такву заштиту и бригу која је неопходна за његову добробит, узимајући у обзир права и обавезе његових родитеља, законитих старатеља или других појединаца који су правно одговорни за дете и преузимају у том циљу све потребне законодавне и административне мере (став 2.). Чланом 8. став 1. Конвенције прописано је да се државе чланице обавезују да поштују право детета на очување свог идентитета, укључујући држављанство, име и породичне везе, како је то признато законом, без незаконитог мешања. На основу Конвенције о правима детета, дете које је способно да формира сопствено мишљење има право да исто слободно изрази у вези са свим питањима која га се тичу, а мишљењу детета се мора посветити дужна пажња, у складу са годинама и зрелошћу детета.

Ова обавеза преузета је чланом 6. став 1. Породичног закона којим је прописано да је свако дужан да се руководи најбољим интересом детета у свим активностима које се тичу детета. У спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права суд је увек дужан да се руководи најбољим интересом детета (члан 266. наведеног закона) и пре него што донесе одлуку о заштити права детета или о вршењу односно лишењу родитељског права суд је дужан да затражи налаз и стручно мишљење од органа старатељства, породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима (члан 270.). Породичним законом прописано је да дете има право да одржава личне односе и са сродницима и другим лицима са којима га повезује посебна блискост, ако ово право није ограничено судском одлуком (члан 61. став 5.)

По оцени Врховног суда, у сукобу права и жеље тужилаца да као најближи сродници малолетног детета по оцу (деда и баба) одржавају личне односе са малолетном унуком по преминулом сину и права малолетне унуке да одржава одржава личне односе и са сродницима и другим лицима са којима је повезује посебна блискост, а код које постоји негативан став за одржавање оваквог односа, одлучујући је најбољи интерес детета. Ради процене најбољег интереса детета у конкретном случају, нижестепени судови су извели доказ вештачењем од стране Комисије вештака и прибавили мишљење Центра за социјални рад, који су дати на основу обављених разговора, опсервације породице и детета. Наведени налази и мишљења Комисије вештака и органа старатељства указују да постоји потреба да се омогући одржавање личних односа тужилаца као деде и бабе по оцу са малолетном унуком по преминулом сину у контролисаним условима. У ситуацији када се ова два налаза не разликују у погледу мишљења да мал. дете (које је у време подношења тужбе имало навршених осам година живота) треба да одржава сродничке односе са тужиоцима и да је одржавање оваквог контакта у најбољем интересу малолетног детета, према ставу ревизијског суда, ради правилне примене материјалног права, било је неопходно обавити допунско вештачење преко Комисије вештака, односно Центра за социјални рад на околност зашто је у најбољем интересу мал. ГГ да се остварују контакти између деде и бабе по оцу и ње као њихове мал. унуке по преминулом сину, односно на околност шта су имали у виду када су дали наведена мишљења, на која су се позвали нижестепени судови. При томе, потребно је разјаснити личне, породичне и социјалне прилике деде и бабе по оцу, као и личне, породичне и социјалне прилике мајке детета и деде и бабе по оцу (у чијем домаћинству дете живи), услове у којим мал. ГГ одраста и

развија у том домаћинству, ралучити позитивне и негативне утицаје на дете од одласка за Америку (када је пресудан утицај мајке на дете) и по повратку оца у Србију (када оба родитеља врше утицај на дете), те након смрти оца у које време дете има навршених осам година живота (када утицај на дете има само мајка и деда и баба по мајци у чијем домаћинству дете живе), и с тим у вези да ли на страни деде и бабе по оцу постоје неки разлози који доводе у питање њово успостављање и одржавање односа са мал. унуком по преминулом сину. Ако таквих разлога на њиховој страни нема, треба разјаснити да ли је на страни лица који се старају о мал. ГГ било непримерених утицаја који су довели до њеног крајње негативног односа према деди и баби по оцу, а евидентно је да она има и других проблема у свом психичком развоју у ком случају би било потребно праћење њеног развоја од стране надлежног Центра за социјални рад (мере корективног надзора).

Евидентно је, према утврђеном чињеничном стању, да од рођења мал. ГГ (2014. године) до смрти њеног оца (2022. године) није дошло до успостављања посебне блискости између деде и бабе по оцу и ње, што је одлучна чињеница за примену члана 61. став 5. Породичног закона. Родитељ који се сам стара о малолетном детету (у конктретном случају је то тужена као мајка мал. ГГ) дужан је да предузима све мере како би се дете развијало у здраву личност, што подразумева способност детета да остварује адекватне социјалне контакте у свом окружењу, дакле не само са родитељима, евентуелно псотојећим браћом и сестрама, вршњацима, наставницима, суседима, већ и са блиским сродницима по оба родитеља (деде и бабе и други блиски сродници), чак и у ситуацији ако тај родитељ са тим сродницима свог детета нема развијен однос. Улога родитеља је да дете припреми за самосталан живот, са изграђеним радним навикама, усвојеним правилима понашања која не одступају у значајнијој мери од стандарда доброг понашања, што свакако подразумева успостављање и неговање одговарајућих социјалних односа, који ако постоје дају детету важну животну поуку да само кроз обрасце узајамног давања и примања љубави и пажње старијих према млађима и млађих према старијима унутар породице може да израсте у здраву и одговорну личност.

Дакле, када је у питању најбољи интерес детета, суд не опредељује само мишљење детета, већ и друге околности које се тичу узраста и пола детета, као и потреба детета. У конктретном случају, остало је и неразјашњено које мере су деда и баба по оцу предузели до утужења на успостављању ближих односа са малолетном унуком по сину (обилажење у домаћинству у којем дете живи, позивање телефоном, честитање рођендана детета и других празника, куповина и слање поклона за рођендан и друге пригодне празнике било на адресу становања, било на адресу школе или посредством надлежног Центра за социјални рад), а које мере је предузела мајка детета као њен законски заступник и најодговорније лице за развијање мал. детета у здраву личност на успостављању њеног односа са дедом и бабом по оцу (упућивање честитки за њихове рођендане, славу, празнике и друге пригоде).

Стога се садржином ревизије основано указује на погрешну примену члана 65. став 3. Породичног закона.

Следом наведеног, у поновном поступку је неопходно да се изврши непосредна опсервација интеракције детета са бабом и дедом по оцу, али и са мајком као примарним родитељем. С тим у вези да ли је изражени отпор детета према сродницима по оцу заснован на реалном негативном искуству или је исти последица индукованог мишљења и конфликта лојалности према мајци. Да ли је дете, с обзиром на узраст од 10 година и емоционалну зрелост, способно да предвиди дугорочне последице потпуног прекида односа са сродницима по оцу и да ли би се могао успоставити

поновни контакт, како би се заштитио најбољи интерес детета и његово право на очување породичних веза имајући у виду њено тренутно осетљиво емоционално стање. Суд не може одбити тужбени захтев искључиво на бази субјективног изјашњења малолетног детета, а да претходно стручно не испита механизме настанка таквог отпора, на шта се основано указује у ревизији. С обзиром на то да најбољи интерес детета сагласно члану 6. Породичног закона има примат над тренутним жељама малолетног детета које је под притиском лојалности према једном родитељу, нижестепене пресуде су укинуте како би се у поновном поступку на адекватан начин ценио налаз стручњака у корелацији са изјавом детета. С тога ће у поновном поступку узимајући у обзир све расположиве параметре првостепени суд оценити да ли је у интересу малолетног детета да остварује контакте са тужиоцима као најближим сродницима по сада покојном оцу.

У поновном поступку, првостепени суд ће имати у виду примедбе из овог решења и донету нову правилну и закониту одлуку.

На основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучено је као у изреци.

Председник већа - судија
Мирјана Андријашевић, с.р.

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић